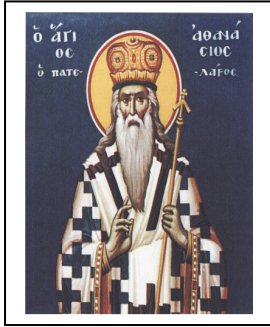

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Γ', ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ Ο ΠΑΤΕΛΑΡΟΣ

Ο Άγιος Αθανάσιος γεννήθηκε περί το 1580. Καταγόταν από την Αξό Μυλοποτάμου¹ και ήταν υιός του Γεωργίου Πατελάρου γνωστού νοταρίου² της εποχής, στο Ρέθυμνο. Η οικογένεια του κατείχε υψηλή κοινωνική θέση και αυτό τον βοήθησε στις σπουδές του. Την εγκύκλιο μόρφωσή του έλαβε στο Ρέθυμνο και στη συνέχεια σπούδασε στην Σχολή του Σιναϊτικού Μετοχίου της Αγ. Αικατερίνης του Χάνδακα³. Εκεί Εκάρη Μοναχός με το όνομα Ανανίας και χειροτονείται διάκονος. Σπούδασε Αρχαία Ελληνική Φιλολογία, Φιλοσοφία και Θεολογία⁴.

¹ Αξός ή Όσζος Μυλοποτάμου (Νομός Ρεθύμνου), Βορειοδυτικά των Ανωγείων, στις πλαγιές υψώματος κοντά στο σημερινό ομώνυμο χωριό. Πόλη με οχυρωμένη ακρόπολη, που άκμασε τον 7^ο και 6^ο αι. π.Χ. Ναός του Απόλλωνος ή της Αθηνάς των χρόνων αυτών στην Ακρόπολη. Επίσης, ναός της Αφροδίτης Ελληνιστικών – Ρωμαϊκών χρόνων. Ευρήματα από την πόλη στο Μουσείο Ρεθύμνου. Στη ΝΑ. κλιτό της ακρόπολης, το νεκροταφείο, και στη ΒΑ., σπίτια των ύστερων ελληνιστικών χρόνων. Ο κοιμητήριος ναός του Αγίου Ιωάννη έχει κτιστεί στη θέση παλαιοχριστιανικής Βασιλικής. Ίσως δεύτερη Βασιλική να υπήρχε στη θέση του παρεκκλησίου των Αγίων Ελευθερίου και Μόδεστου. Λιγοστά λείψανα οχυρώσεων Ρωμαϊκής και πρωτοβυζαντινής περιόδου. www.goldengreece.gr/places/kriti/rethimno/map.html.

² Νοτάριος = νοτάριος ο (ουσιαστικό) [Ετυμολογία: ΜΝ νοτάριο (ιταλ. λ. notaiο και notario = Συμβολαιογράφος < λατ. λ. notarius = γραμματέας) – s] ο Συμβολαιογράφος Συνώνυμα: νοδάριος.

Αναλυτικά περί του τίτλου του «Νοταρίου» βλ. Κ.Ε. Πλακογιαννάκη, *Τιμητικοί τίτλοι και ενεργά αξιώματα στο Βυζάντιο*, Εκδ. Ιουνός Παιδεία, Θεσσαλονίκη 2001, σ. 74, 75, 77, 96.

³ Ο Ναός της Σιναϊτικής μονής της Αγίας Αικατερίνης, βορειοανατολικά του Αγ. Μηνά, ήταν παλαιότερα μετόχι της ομώνυμης Μονής του Σινά, που τον παραχώρησε στο Μητροπολιτικό ναό του Αγίου Μηνά το 1924. Η μονή της Αγίας Αικατερίνης ιδρύθηκε γύρω στον 10 μ.Χ. αιώνα, και το κτίριο που σώζεται σήμερα ήταν ο κεντρικός ναός της μονής. Ο ναός χτίστηκε τον 16ο μ.Χ. αιώνα με εμφανείς επιρροές της ενετικής αρχιτεκτονικής. Η μονή της Αγίας Αικατερίνης είχε αρκετά εισοδήματα την περίοδο εκείνη για να συντηρεί πολλούς μοναχούς.

Η Σχολή της Αγίας Αικατερίνης των Σιναϊτών την περίοδο μεταξύ 1550-1640 αναδεικνύεται σε Σχολή Πανεπιστημιακής μόρφωσης όπου διδάσκονται μαθήματα αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων, Φιλοσοφία, Θεολογία, Ρητορική και Ζωγραφική. Απόφοιτοι της σχολής διέπρεψαν στα Ελληνικά γράμματα. Μετά το 1669 μετατράπηκε σε τζαμί γνωστό με το όνομα Ζουλφιακάφ Αλί τζαμί. Ως μουσουλμανικό τέμενος λειτούργησε μέχρι το 1922 όταν οι τελευταίοι μουσουλμάνοι εγκατέλειψαν το Ηράκλειο με την ανταλλαγή πληθυσμών ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία. <http://www.explorecrete.com/Heraklion/GR09-Heraklion-saint-catherine.html>.

⁴ Μ. Τρούλη, *ό.π.*, σ. 23.

Εγκαταλείπει την Κρήτη και μεταβαίνει στο Άγιον Όρος, όπου εγκαταβιώνει αρχικά στην Ιερά Μονή Εσφιγμένου. Από εκεί επισκέπτεται για προσκύνημα τους Αγίους τόπους και το όρος Σινά και επιστρέφει στο Άγιον Όρος. Την ίδια περίοδο χειροτονείται Πρεσβύτερος με το όνομα Αθανάσιος⁵ όπου έμεινε και γνωστός στην ιστορία της Εκκλησίας⁶.

Η φήμη του εξαπλώνεται και ο Οικουμενικός Πατριάρχης Κύριλλος Λούκαρης⁷, μαθαίνοντας για τον ένθεο ζήλο του τον καλεί στο Πατριαρχείο και του αναθέτει τα καθήκοντα του προσωπικού του γραμματέα και συμβούλου.

Το 1630 εξελέγη Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης και τέσσερα χρόνια αργότερα το 1634, εκλέγεται Οικουμενικός Πατριάρχης, ως Αθανάσιος ο Γ'⁸. Θα παραμείνει όμως στον θρόνο μόνο για σαράντα μέρες όπου αναγκάζεται να παραιτηθεί, λόγω των δυσμενών συνθηκών που επικρατούσαν στο Πατριαρχείο την εποχή εκείνη⁹.

⁵ Εκ της ομώνυμης αρχαίας λέξεως «αθανασία», που δηλώνει την άλλη βιοτή, η οποία χαρακτηρίζει τον ενάρετο άνθρωπο και μένει αθάνατη. Οι φέροντες το όνομα καλούνται να γίνουν πρότυπα βίου.

Α. Μπουρνέλη, *Ο Μεγάλος άγνωστος το Κύριο όνομά μας*, Πατερική – Ερμηνευτική προσέγγιση, Ηράκλειο ³2005, σ. 68.

⁶ Ανωνύμου, *Ιερά Μητρόπολις Ρεθύμνης & Αυλοποτάμου, Ημερολόγιο του Σωτηρίου έτους 2009, Συναξάρι του Αγίου Αθανασίου του Πατελάρου*, Εκδ. Επτάλοφος Α.Β.Ε.Ε., Αθήνα 2008, σ. 13.

⁷ Πατριάρχης Κων/πόλεως (1620-1638). Γεννήθηκε στην Κρήτη το 1572 και σπούδασε στην Ιταλία. Έγινε κληρικός στην Αλεξάνδρεια το 1593 και στάλθηκε κατόπιν στην Πολωνία και τη Ρωσία, όπου εργάστηκε ενάντια στους Ουνίτες που είχαν παρασύρει εκατομμύρια ορθοδόξων. Διαδέχτηκε του πατριάρχη Αλεξανδρείας Μελέτιο Πηγά, μετά το θάνατό του. Από τη θέση αυτή καλλιέργησε σχέσεις με τους πρεσβευτές προτεσταντικών χωρών στην Κων/πολη και με τους αγγλικανούς θεολόγους. Το 1620 εκλέχτηκε οικουμενικός πατριάρχης. Οι πρεσβείες των καθολικών χωρών του πολέμησαν με λύσσα και πολλές φορές απομακρύνθηκε από τον πατριαρχικό θρόνο. Τον κατάγγειλαν ότι ετοιμάζει επανάσταση των Ελλήνων κι οι Τούρκοι τον έκλεισαν σε κάποιο φρούριο του Βόσπορου και τον σκότωσαν στις 27 Ιουνίου 1638. Το λείψανό του ρίχτηκε στη θάλασσα όπου το βρήκαν ψαράδες και το έθαψαν. Οι εχθροί τους όμως ξέθαψαν το σώμα του και το έριξαν στη θάλασσα, αλλά βρέθηκε και πάλι.

Περισσότερα, βλ. Π. Χρήστου, *Εκκλησιαστική Γραμματολογία*, τ. Β', Εκδ. Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη ²1991, σσ. 283-287.

⁸ Πατριαρχικός Κατάλογος (1453-Σήμερον) 34. Αθανάσιος Γ'(α'), 25 Φεβρουαρίου 1634 μέχρι αρχών Απριλίου 1634. βλ. Β. Σταυρίδου, *Ιστορία του Οικουμενικού Πατριαρχείου (1453-Σήμερον)*, Εκδ. Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη ³2008, σ. 268.

⁹ Τον 17^ο αιώνα, στα όρια του Οικουμενικού Πατριαρχείου καθίσταται αισθητή η σύγκρουση των Λατίνων προς τον Καλβινισμό. Μερικά ορθοδόξων Θεολόγων και εκκλησιαστικών ηγετών βρίσκονται υπό την προτεσταντική επίδραση. Οι Καλβινιστές προσπαθούν με κάθε τρόπο να διεισδύουν μέσα εις το Οικουμενικό Πατριαρχείο, ώστε να λάβουν την υποστήριξή του, στον αγώνα τους κατά της Ρώμης. Έτσι επιδίδονται στον προσηλυτισμό των μελών του πατριαρχείου, ιδρύοντας Εκκλησίες Ευαγγελικές. Οι

Το 1639 ο πατριάρχης Παρθένιος Α' παραχώρησε στον Αθανάσιο για 2^η φορά την Μητρόπολη Θεσσαλονίκης και την Ι. Μ. Βλατάδων, αλλά το 1643 ο Αθανάσιος ευρισκόμενος στη Μολδαβία, κέρδισε την συμπαράσταση του ηγεμόνου Βαλείου και με τη βοήθειά του αναρριχήθηκε πάλι εις τον Πατριαρχικό Θρόνο (1652)¹⁰.

Την ίδια ημέρα της εκθρονίσεως εκήρυξε με βάση το χωρίο «Σὺ εἶ Πέτρος καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ Πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν Ἐκκλησίαν» και αντέκρουσε με ιδιαίτερη οξύτητα το παπικό πρωτείο. Τα ισχυρά επιχειρήματα του ανάγκασαν τον λατινόφρονα Αθανάσιο τον Κύπριο να συντάξει ειδική πραγματεία με τίτλο, «Αντιπατελλάριον», το οποίο κυκλοφόρησε το 1655. Μετά τη νέα του αυτή παραίτηση αποσύρεται στο Άγιο Όρος, όπου ανακαινίζει το καθολικό του Αγίου Ανδρέα στην Ιερά Μονή Εύστρου στις Καρυές. Το 1653 μεταβαίνει στη Μόσχα όπου τον υποδέχονται με μεγάλες τιμές ο Τσάρος Αλέξιος Μιχαήλοβιτς και ο Πατριάρχης Νίκωνας¹¹. Ένα χρόνο αργότερα φεύγει από την Μόσχα και καταφεύγει στην Ουκρανία στη Μονή Μεταμορφώσεως της Πόλης Λούμπνην της περιοχής Poltana. Εκεί εξασθενημένος από τον βαρύ χειμώνα κοιμήθηκε οσιακά την 5^η Απριλίου του 1654.

Ο Μητροπολίτης Γάζης Παΐσιος σε επίσκεψή του σε αυτήν την Μονή, 8 χρόνια αργότερα, είπε στους μοναχούς ότι τον επισκέφθηκε στον ύπνο του ο Άγιος, και ζήτησε να ανοιχθεί ο τάφος του. Οι Μοναχοί άνοιξαν τον τάφο και βρήκαν το σκήνωμα του Αγίου άφθαρτο και ευδιάζον. Έτσι δόθηκε άδεια την ίδια χρονιά το 1662 από τον Μητροπολίτη Κιέβου να τοποθετηθεί επίσημα το σκήνωμα στο Καθολικό της Μονής για προσκύνημα και ορίστηκε ως ημέρα μνήμης του η 2^α Μαΐου, ημέρα μνήμης της ανακομιδής των Λειψάνων του Ομώνυμου του, του Μεγάλου Αθανασίου Πατριάρχου Αλεξανδρείας¹².

Εξαιτίας ποικίλων περιπετειών της Μονής το Σκήνωμα γνώρισε διάφορες μετακινήσεις, και ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια του κομμουνιστικού καθεστώτος. Μόλις το 1930 αποδόθηκε στην Εκκλησία, κατόπιν ενεργειών του Μητροπολίτου Χαρκόβου και Μπογοδούχωφ κ.κ. Νικοδήμου.

σχέσεις μεταξύ Ανατολικής και Δυτικής Εκκλησίας εμφανίζονται ιδιαίτερα τεταμένες και ταράζουν το κλίμα του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Β. Σταυρίδου, *ό.π.*, σ. 36.

¹⁰ Πατριαρχικός Κατάλογος (1453-Σήμερα).

Αθανάσιος Γ' (β'), γ' δεκαήμερος Ιουνίου 1652. Πατριαρχεία δεκαπενθήμερος. βλ. Β.Θ. Σταυρίδου, *ό.π.*, σ. 269.

¹¹ Ο Νίκων: ήταν ο έβδομος Πατριάρχης της Ρωσικής Εκκλησίας. Ήταν μια από τις σημαντικότερες προσωπικότητες της Ρωσικής Εκκλησίας και της Ορθοδοξίας γενικότερα. Η σημαντικότερη περίοδος της Πατριαρχίας του σηματοδεύτηκε από πολλές μεταρρυθμίσεις, αλλά και από το ανακύψαν σχίσμα των Παλαιοπίστων ή Ρασκόλνικων. http://el.wikipedia.org/wiki/Πατριάρχης_Μόσχας_Νίκων.

¹² Αωνύμου, Ιερά Μητρ. Ρεθ. & Αυλοποτάμου, *Ημερολόγιο του Σωτηρίου έτους 2009*, Συναξάρι του Αγίου Αθανασίου του Πατελάρου, *ό.π.*, σ. 14.

Σήμερα το Σκήνωμα φυλάσσεται Άφθαρτο στο καθεδρικό ναό Χαρκόβου της Ουκρανίας¹³ και αποτελεί πηγή αγιάσματος και ιαμάτων προς του Ορθόδοξους Χριστιανούς της Ουκρανίας και της Ρωσίας αλλά και όλων των Ορθοδόξων.

Στις 21 Αυγούστου του 1993 τμήμα του Ιερού λειψάνου του μετακομίστηκε στη γενέτειρά του. Από τότε, κατά την ημέρα αυτήν, καθιερώθηκε η εορτή της μετακομιδής των λειψάνων του στην Αξό Μυλοποτάμου¹⁴.

Την 21^η Αυγούστου 2008 ημέρα μνήμη του Αγίου τελέστηκαν τα Εγκαίνια του επ' ονόματι του, νεόδμητου ναού στη γενέτειρά του, Αξό Μυλοποτάμου. Τα Εγκαίνια ετέλεσε ο Μακαριώτατος Πάπας και Πατριάρχης Αλεξανδρείας και Πάσης Αφρικής κ.κ. Θεόδωρος.

Απολυτίκιον

Ποίημα Μητρ. Ρεθ. & Αυλ. Ανθίμου Συριανού¹⁵

Ἦχος πλδ' Ὁρθοδοξίας ὁδηγέ

Γέννημα θεῖον τῆς Ἀξοῦ, Κρητῶν ἀπάντων σέμνωμα εὐκλεώτατον. Βασιλευούσης ὁ ποιμὴν, καὶ τοῦ Χαρκόβου πολύτιμον θησαύρισμα. Ἀθανάσιε σοφέ, χάριν πλουσίαν ἄνωθεν ἔλαβες ἀθανατίζουσιν. Πρέσβευε Χριστῶ τῶ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

¹³ Πόλη της Σοβιετικής Ένωσης στην Ουκρανία, πρωτεύουσα της ομώνυμης περιοχής και τέταρτη σε μέγεθος πόλη της Σ.Ε., με περίπου 1 εκατ. Κατοίκους. Ήταν πρωτεύουσα της Ουκρανικής Σοβιετικής Δημοκρατίας από το 1919 ως το 1934, οπότε η πρωτεύουσα μεταφέρθηκε στο Κίεβο. <http://www.livopedia.gr/index.php/Χάρκοβο>

¹⁴ Μ. Τρούλης, ὁ.π., σ. 23.

¹⁵ Μ. Τρούλης, ὁ.π., σ. 38.